

Aktuálny stav a vyhladky v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí

Skratku „AML“, ktorá pochádza z anglického výrazu „Anti Money Laundering“ pozná čím ďalej tým viac podnikateľov. Znamená boj s práním špinavých peňazí, či boj proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Táto oblasť právneho poriadku je vzhľadom na reguláciu na nadnárodnej úrovni aktuálne v pomerne živelnom vývoji aj v Slovenskej republike.

Problematicu AML na Slovensku upravuje hlavne zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu (ďalej len „AML zákon“), ktorý bol v roku 2019 novelizovaný, no v súvislosti s problematikou AML došlo k zmenám aj vo viacerých súvisiacich právnych predpisoch. Azda najväčší ohlas mala vo vzťahu k podnikateľom novela viacerých zákonov prijatá ešte v roku 2018, ktorej hlavné dopady sa však prejavili až v roku 2019. Do 31.12.2019 boli všetky právnické osoby zapísané v obchodnom registri, okrem niekoľkých výnimiek, povinné podať návrh na zápis svojho konečného užívateľa výhod do obchodného registra. Štatutárovi právnickej osoby, ktorá si túto svoju povinnosť nesplnila, môže byť uložená pokuta až do výšky 3.310,- EUR.

Pre množstvo podnikateľov nie je správne určenie konečného užívateľa jednoduché. Zjednodušene sa dá povedať, že za konečného užívateľa výhod možno považovať každú fyzickú osobu, ktorá skutočne ovláda alebo kontroluje dotknutý subjekt a každú fyzickú osobu, v prospech ktorej dotknutý subjekt vykonáva svoju podnikateľskú činnosť alebo obchod. Posúdenie treba vykonať vždy s ohľadom na vlastnícku a riadiacu štruktúru konkrétneho subjektu a AML zákon bližšie spresňuje kritériá, ktoré je nutné pri určovaní konečného užívateľa výhod zohľadniť.

Ak osobu konečného užívateľa výhod nemožno určiť podľa kritérií vyššie, tak za určitých podmienok možno za konečného užívateľa výhod považovať aj členov štatutárneho orgánu konkrétneho subjektu. Toto vymedzenie konečného užívateľa výhod je taktiež novinkou účinnou len od 01.09.2019. V tomto prípade ide o takzvaného „fiktívneho konečného užívateľa výhod“, nakoľko štatutár právnickej osoby nie je jej vlastníkom a v jeho prospech nie sú ani vykonávané žiadne obchody. Do 31.08.2019 bolo možné za fiktívneho konečného užívateľa výhod, po splnení podmienok uvedených v AML zákone, považovať oveľa širší okruh osôb, a to všetkých členov vrcholového manažmentu právnickej osoby. Teda nie len členov štatutárneho orgánu, ale aj prokuristov a vedúcich zamestnancov v priamej riadiacej pôsobnosti štatutárneho orgánu. V praxi sa tak pomerne často stávalo, že za fiktívnych konečných užívateľov výhod bolo nutné považovať desiatky osôb pri jednej právnickej osobe, čo spôsobovalo neprimerané požiadavky na všetky zúčastnené strany.

Vzhľadom na fakt, že povinnosť registrovať svojho konečného užívateľa výhod v obchodnom registri sa vzťahovala na obrovský počet právnických osôb, tak došlo v praxi k tomu, že si množstvo povinných subjektov splnenie tejto povinnosti ponechalo na poslednú chvíľu a podalo návrh na zápis svojho konečného užívateľa výhod na konci roka 2019, čo malo za následok zahltenie príslušných súdov, ktoré sa stali na konci roka 2019 prakticky nefunkčnými.

Stanú sa údaje o konečnom užívateľovi výhod v roku 2020 verejné?

Je zrejmé, že osoby, ktoré sú konečnými užívateľmi výhod často nemajú záujem na tom, aby bolo verejne známe, že tú-ktorú konkrétnu spoločnosť skutočne ovládajú. Aktuálna právna úprava vychádza tejto požiadavke v ústrety, nakoľko údaje o konečnom užívateľovi výhod, zapisované do obchodného registra a zároveň uvedené aj v registri právnických osôb, nie sú spravidla prístupné verejne, ale len určitému okruhu oprávnených osôb. Táto právna úprava pramení zo 4. európskej AML smernice (č. 2015/849).

Aktuálne platný právny stav sa ale v dohľadnej dobe zmení, a to z dôvodu transpozície 5. európskej AML smernice (č. 2018/843). Po transpozícii 5. AML smernice budú údaje o mene, priezvisku, dátume narodenia, štátnej príslušnosti a adrese pobytu konečného užívateľa výhod verejné. Zároveň bude verejná aj informácia o tom, prečo je daná osoba považovaná za konečného užívateľa výhod konkrétnej právnickej osoby. Táto zmena prinesie do vlastníckych štruktúr právnických osôb viac svetla a verejnosti bude známe, kto skutočne vlastní a ovláda konkrétnu právnickú osobu. Účelom zverejnenia týchto údajov je aj posilnenie verejnej kontroly, ktorá môže zohrať značnú úlohu pri predchádzaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti a zvýšiť tak celkovú transparentnosť podnikateľského prostredia. Na druhej strane je pochopiteľné, že doteraz neznámym skutočným vlastníkom konkrétnych právnických osôb, teda konečným užívateľom výhod, nemusí byť takýto stav po vôli. Keďže však táto zmena vychádza priamo z európskej právnej úpravy, ktorá je zas založená na dohodách na úrovni OSBE, je nutné si uvedomiť, že takýto stav bude, resp. už je platný v každej členskej krajine Európskej únie.

Údaje o konečnom užívateľovi výhod mali byť v zmysle 5. AML Smernice verejne prístupné už 10.01.2020. V Slovenskej republike však k dnešnému dňu ešte nebol prijatý zákon, ktorý by túto problematiku upravoval. Napríklad v susednom Rakúsku sú tieto údaje už prístupné.

Vzťah k Registru partnerov verejného sektora

Na Slovensku funguje už niekoľko rokov aj Register partnerov verejného sektora (ďalej len „RPVS“), ktorého úlohou je odkryť ekonomickú vlastnícku štruktúru osôb obchodujúcich so štátom a zároveň aj odkryť konečných užívateľov výhod týchto osôb. Povinnosť byť zapísaný v RPVS majú len tie osoby, ktoré obchodujú s verejným sektorom v rozsahu nad 100.000 EUR, resp. 250.000 EUR. Štát sa aj prostredníctvom tohto registra snaží zvýšiť transparentnosť

nakladania s verejnými prostriedkami a dať odbornej ale aj laickej verejnosti priestor na lepšiu kontrolu toho, komu sú financie z verejných zdrojov vyplácané. Osoby zapísané v RPVS nie sú povinné mať údaje o svojom konečnom užívateľovi výhod zapísané aj v obchodnom registri, nakoľko takýto zápis by bol duplicitný voči zápisu v RPVS. Zápis v RPVS je zároveň od vzniku tohto registra verejný a jeho správnosť musí byť periodicky potvrdzovaná.

Budúcnosť v oblasti AML

AML je oblasť práva, ktorá je aktuálne v intenzívnom vývoji. Už dnes vieme, že AML zákon a iné súvisiace predpisy budú v blízkej dobe novelizované z dôvodu transpozície 5. AML smernice. Z vyjadrení Európskej komisie je však zrejmé, že ani prijatie 5. AML smernice stále neprinesie pravidlá dostatočne silné na boj proti legalizácii príjmu z trestnej činnosti, a tak možno očakávať sprísnenie regulácie v tejto oblasti. Európska komisia sa zároveň vyjadrila, že v budúcnosti bude klásť dôraz na lepšiu implementáciu právnych predpisov v oblasti AML zo strany členských štátov a na bližšiu spoluprácu medzi orgánmi dohľadu týchto členských štátov. Pre podnikateľov to pochopiteľne bude znamenať, že tejto oblasti budú musieť venovať viac pozornosti.

JUDr. Igor Augustinič, Ph.D., LL.M.
bvp Braun Partners, s.r.o., o. z.

Mgr. Juraj Gazda
bvp Braun Partners, s.r.o., o. z.